

RESSONA: trobades creatives i de construcció de pau

Cicle de
tallers
d'escolta i
creació
artística
basats en
l'Informe de
la Comissió
de la Veritat
de Colòmbia

De gener a juliol de 2024

Context i antecedents

En el marc de l'Acord Final per a la fi del conflicte i la construcció d'una pau estable i duradora que van subscriure el govern colombià i les FARC-EP l'any 2016, es va crear la Comissió per a l'Esclarament de la Veritat, la Convivència i la No Repetició com un mecanisme temporal i extrajudicial del Sistema Integral de Veritat, Justícia, Reparació i No Repetició (SIVJRNR) per tal de conèixer la veritat de que va succeir en el marc del conflicte armat i contribuir a l'esclarament de les violacions i infraccions comeses. Aquest mecanisme de pau es va dedicar, durant anys, a elaborar un informe que inclou tots els actors i que va veure la llum l'any 2022. En aquest informe, a part de l'explicació dels fets des d'una mirada ampla, també s'inclouen unes recomanacions a diferents nivells per a la no repetició.

Tant en l'elaboració de l'informe final com en les recomanacions que s'hi fan, la diàspora colombiana, o a l'exili o bé migrada, hi és present i hi té veu. A través de la Generación V+, grups de joves a tot el món, participen de la Comissió de la Veritat fent-se hereves del seu llegat i portant-lo a la quotidianitat. En aquest context, la Taula Catalana per la Pau i els Drets Humans a Colòmbia se sent interpel·lada i es compromet amb l'informe final i les seves recomanacions com a actor internacional des de diferents propostes. Al mateix temps, des de la plataforma Generación V+ Catalunya es proposa aquest cicle de trobades des de les quals poder fer una crida a la diàspora colombiana per tal d'integrar i donar a conèixer, a través de tallers artístics i vivencials, el llegat de la Comissió de la Veritat colombiana.

Descripció del projecte

A través de les diferents sessions desenvolupades es va realitzar pedagogia de l'Informe final de la Comissió de la Veritat de Colòmbia (CEV), amb l'objectiu de conèixer amb profunditat les troballes i les recomanacions incloses en aquest i contribuir a mantenir viu el llegat. El procés, amb un enfocament transformador i restauratiu, es va dur a terme a través de l'artteràpia i altres eines participatives, posant al centre l'escolta profunda.

L'informe de la CEV es va convertir en el marc per generar trobades destinades, sobretot, a la diàspora colombiana a Catalunya, però també a altres persones interpel·lades en la temàtica i reflexionar sobre temes com la veritat i memòria i apropiar-se de les recomanacions incloses en l'informe final per a la seva exigibilitat.

Els referents que van inspirar la metodologia utilitzada van ser:

- El projecte "Arqueologías vivas del exilio", que forma part del procés de recollida de testimonis del volum: [La Colòmbia fora de Colòmbia. Les veritats sobre l'exili](#).
- El llibre ["Exilios y lejanías. Relatos de mujeres colombianas"](#).

De manera complementaria, es van realitzar unes relatories sonores en col·laboració amb el projecte "*Las verdades del exilio: voces de mujeres y universos sonoros desde el Informe Final de la Comisión de la Verdad*", de la Universidad Pedagógica Nacional de Bogotá.

Les veus de l'exili seran la base per a un documental sonor que contingui el registre de les experiències de dones víctimes del conflicte colombià exiliades a Europa. Aquest producte sonor formarà part dels processos creatius com a aposta de difusió del llegat de l'Informe de la Comissió de la Veritat.

Capítols treballats

- **La Colòmbia fora de Colòmbia: Les veritats sobre l'Exili.** Capítol que dona veu a les persones exiliades per tal de donar reconeixement a aquest estat com a recurs últim davant del patiment causat per la violència.
- **Quan els ocells no cantaven.** Aquest capítol testimonial disposa d'una narrativa sonora amb relats que conviden a la sensibilització sobre el conflicte armat colombià des de la immersió en l'escolta.
- Troballes i recomanacions (dels dos volums treballats).

Participants

Públic obert, en especial assisteixen una trentena de persones migrades, exiliades, refugiades de Colòmbia i persones catalanes o d'altres procedències interessades en la temàtica, especialment dones.

Entitats implicades

Generación V+ Catalunya: la Generación V+ és una xarxa juvenil de suport al llegat de la Comissió de la Veritat a Colòmbia i arreu del món. Es dedica a fer propostes, sobretot en l'àmbit de l'educació, per tal de reforçar el procés de pau colombià i assegurar la no repetició. A Catalunya hi ha un node molt actiu de joves que treballa per a la difusió de l'Informe entre les persones exiliades i migrades colombianes i també amb la comunitat catalana.

Institut Català Internacional per la Pau: l'ICIP és una institució pública i independent, creada pel Parlament de Catalunya l'any 2007 amb la finalitat de promoure la cultura de la pau en la societat catalana i en l'àmbit internacional, i fer que Catalunya tingui un paper actiu com a agent de pau al món.

Taula Catalana per la Pau i els Drets Humans a Colòmbia: la Taula és una plataforma d'entitats catalanes que treballen per a Colòmbia. Va ser creada l'any 2002 i es constitueix com una xarxa de solidaritat i un espai de concertació per a la incidència política i la sensibilització de la societat catalana.

Colectiva de Mujeres Refugiadas, Exiliadas y Migradas: la Colectiva neix el 2004 i agrupa dones colombianes procedents de territoris, realitats i identitats diverses. Treballa a Catalunya per la memòria i la pau.

Universidad Pedagógica Nacional: aquesta universitat du a terme una recerca liderada per la professora Bibilana Delgado-Ordoñez sobre memòria i veritat a través de l'expressió sonora de les vivències. En aquest cas, les de les colombianes a l'exili i migrades a Europa, especialment a Catalunya.

Objectius:

1. Acostar a la diàspora colombiana a Catalunya, així com també a tota la ciutadania interessada, al contingut de l'informe de la Comissió de la Veritat, específicament els capítols "La Colòmbia fora de Colòmbia (Les veritats sobre l'Exili)" i "Quan els ocells no cantaven (volum testimonial)".
2. Facilitar l'apropiació de les recomanacions i troballes de l'Informe per mitjà de processos d'escolta profunda i col·lectiva i activitats de creació artística.
3. Impulsar accions per al compliment efectiu de les recomanacions de la Comissió per a l'Esclarament de la Veritat.

Sessions realitzades

Sessió 1: Introducció a l'informe de la Comissió de la Veritat. Conceptes de "veritat" i "escolta".
Data: 24 de gener 2024

Es va presentar l'Informe de la CEV amb els seus principals objectius i resultats, així com també el que significa el seu llegat. Així mateix, es va explicar com seria tot el procés del taller: metodologia, sessions, objectius, etc. Finalment, es va realitzar un exercici d'escolta col·lectiva i indagació del significat de la Veritat pròpia de cada participant i com es posa en diàleg amb la veritat de les altres.

Comunicació

[Cartell 24 de gener](#)

[Preguntes i respostes sobre Ressona a Instagram](#)

[Difusió a xarxes](#)

[Taula per Colòmbia](#)

"El país debe saber qué pasó en el conflicto armado"

Testimoni de participant

"Al Informe hay que acercarse desde el corazón, cuanto más me acerco a este, más espiritual me parece, nos dice cómo vivir de una forma más amable con nosotras"

Testimoni de participant

Sessió 2: Vida quotidiana i anticipació
Data: 21 de febrer 2024

S'abordà una part del volum testimonial, específicament dos eixos temàtics: Vida quotidiana i Anticipació. L'eina utilitzada van ser les històries darrere dels objectes, que van permetre connectar amb els elements de la quotidianitat abans de la sortida forçada del país d'origen, del procés migratori o de l'esdeveniment detonant d'un canvi abrupte de la quotidianitat.

Comunicació

[Cartell 21 de febrer](#)

[Resum de la segona sessió](#)

[Taula per Colòmbia](#)

"Somos sobrevivientes, no víctimas"

Testimoni de participant

Sessió 3: Volum Exili – aspectes fonamentals del conflicte associats a les sortides forçades i la invisibilització de l'exili.
Data: 20 de març 2024

Es van realitzar treballs per grups focals amb l'objectiu de socialitzar dos eixos temàtics del volum "La Colòmbia fora de Colòmbia": aspectes fonamentals del conflicte associats a les sortides forçades i la invisibilització de l'exili. L'eina de creació artística va ser el collage. Cada grup va tenir un text descriptiu amb la informació associada al volum de l'Informe i, a partir d'aquest, es va crear un collage per posar en diàleg l'apartat treballat de l'Informe amb els seus relats de vida.

Comunicació:

[Cartell 20 de març](#)

[Difusió sessió 20 de març](#)

[Taula per Colòmbia](#)

*"Este es un espacio de reencuentro con lo que soy.
Llevo tanto años aquí que a veces lo olvido"*

Testimoni de participant

"Quiero ver cómo puedo aportar a esa Colombia que sigue siendo parte de nosotras, aun estando fuera"

Testimoni de participant

Sessió 4: Volum Exili – impactes de l'exili, migració, ruptures, desarrelament, estigmatització de la història personal.

Data: 8 de maig 2024

A partir de la pregunta “De quina manera les persones articulen les seves experiències personals i col·lectives de la quotidianitat quan el que coneixien deixa d'existir?” i la lectura del capítol “Nostàlgies sensorials a la llunyania” del llibre “Exilis i Llunyanies”, es va donar espai per a reflexionar sobre els impactes de l'exili, migració, ruptures de l'espai habitat (cos, llars, famílies, quotidianitat, espai propi) i estigmatització de la història personal. Les participants van poder plasmar, de manera individual, els seus records i vivències en una obra plàstica i van crear una carta escrita des del “jo passat” enviant un missatge al “jo del present” amb el que ara se sap o el que li hagués agradat de saber. Es va tancar la sessió reflexionant sobre el dol migratori.

Comunicació

[Cartel 8 de maig](#)

[Difusió quarta sessió](#)

[Taula per Colòmbia](#)

"Es increíble cómo el exilio pasa por nuestro cuerpo: a veces no dormimos, nos duele la espalda o la cabeza..."

Testimoni de participant

Sessió 5: Volum testimonial – Formes de resistència i resiliència, teixir en col·lectiu l'avenir

Data: 29 de maig 2024

“Com explicar de formes diferents les històries doloroses i abraçar-les?”. La sessió es va iniciar amb aquesta pregunta fomentant les connexions de les participants per tal de treballar el “jo” i l’“altra”. En grups, es va crear un mandala: dibuixant en la divisió pròpia el reconeixement del que va passar (moment de crisi o trencament), als laterals amb creacions en conjunt sobre formes de resiliència i xarxes de suport i, finalment, una creació grupal al centre del mandala que simboliza la gestació del futur entre tots i totes.

Comunicació

[Cartell 29 de maig](#)

[Difusió cinquena sessió](#)

[Taula per Colòmbia](#)

Sessió 6: Conclusions, recomanacions i troballes (referents als dos volums treballats)

Data: 17 de juliol 2024

En aquest taller es van abordar les principals conclusions del procés viscut des d'allò personal i col·lectiu. Es va obrir l'espai amb un moment de reflexió sobre el significat del llegat de l'Informe i el rol o implicació que poden tindre les participants com a guardianes d'aquest llegat. Amb els mandales creats a la sessió 5 es va crear un mural de les conclusions generades pel grup. També es va fer difusió de les principals recomanacions i troballes dels dos volums treballats: "La Colòmbia fora de Colòmbia" i "Quan els ocells no cantaven". Finalment es va compartir el treball realitzat pels nodes com a constructores de pau i l'important rol en l'elaboració del capítol "La Colòmbia fora de Colòmbia".

També es va mostrar el resultat de les gravacions de la Universitat Pedagògica Nacional: [El eco del exilio \(A\): Mujeres colombianas en el Informe Final de la Comisión de la Verdad.](#)

Comunicació:

[Cartell 17 de juliol](#)

[Presentació del documental sonor "Les veritats de l'exili: veus de dones i universos sonors"](#)

[Mostra final de les trobades creatives](#)

[Galeria de fotos](#)

Convocatoria a la Mostra artística final [Taula per Colòmbia](#)

Article sobre la Mostra artística final [Taula per Colòmbia](#)

Impacte a mitjans de comunicació i plataformes de difusió

['Ressona': Tallers per a la construcció de pau](#)

[Mostra Artística Final de Ressona](#)

[Ressona: cicle de tallers d'escolta i creació artística](#)